

УДК 351.9

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.3.13>

Я.Ф. ЖОВНІРЧИК

Навчально-науковий інститут неперервної освіти Національного авіаційного університету
ORCID: 0000-0002-1378-9923

О.Л. ДУРМАН

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-7829-9944

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ООН ТА ЇХ РОЛЬ В СТРАТЕГІЯХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті проводиться аналіз узгодження Цілей сталого розвитку з цілями в стратегіях територіальних громад з метою формування стратегічних напрямків розвитку на 2022-2030 роки. Проблематикою визначено, що, в ході децентралізації та реформування відносин між владними структурами та органами місцевого самоврядування, зазнає змін сама роль планування у системі місцевого управління, що є закономірним етапом розвитку регіонів та окремих територій. Розкрито, що підтримка на шляху сталого розвитку, спрямованого на створення заможних, демократичних та сильних держав, в яких ніхто не залишається осторонь і враховується думка кожного і кожної, покладена в основу роботи Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН). Виявлено, що порівняно із закордонним досвідом, стратегія сталого місцевого розвитку не є цілковито новим механізмом планування, тому що вона базується на тому, що вже існує в країні на національному, регіональному та місцевому рівнях. Усі 17 цілей пов'язані між собою, отож успіх у досягненні однієї з них впливає на успіх всього комплексу цілей. Обґрунтовано приклади реалізації Цілей сталого розвитку в стратегіях місцевого розвитку та проєктній діяльності територіальних громад України. В них зазначається, що досягнення Цілей сталого розвитку через заходи стратегій низового рівня можливе і, насправді, є самим головним. Адже декларування Цілей сталого розвитку на глобальному або національному рівнях, яке не підкріплене заходами, направленими на мешканців громад, майже ніколи не призводить до наближення до Цілей сталого розвитку, адже відсутній результат таких заходів. Встановлено, що для забезпечення координації механізмів і процесів, виявлення та усунення потенційних суперечностей необхідне належне управління усім ходом розробки стратегії. Виконання цих завдань не лише підвищить можливості України в глобальній конкуренції, а й стане джерелом фінансових ресурсів і людського капіталу для вирішення низки гуманітарних, соціальних та інтеграційних проблем на місцевому, регіональному та національному рівнях.

Ключові слова: Цілі сталого розвитку, міжнародні проєкти, стратегія, територіальні громади, місцеве самоврядування, децентралізація.

Я.Ф. ЖОВНІРЧИК

Учебно-научный институт непрерывного образования Национального авиационного университета
ORCID: 0000-0002-1378-9923

Е.Л. ДУРМАН

Херсонский национальный технический университет
ORCID: 0000-0001-7829-9944

ЦЕЛИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ООН И ИХ РОЛЬ В СТРАТЕГИЯХ ТЕРИТОРИАЛЬНЫХ ОБЩИН

В статье проводится анализ согласования Целей устойчивого развития с целями стратегий территориальных общин, что даёт возможность сформировать стратегические направления развития Украины на период 2022–2030 годы. Проблематикой определено, что в ходе децентрализации и реформирования отношений между властными структурами и органами местного самоуправления изменится сама роль планирования в системе местного управления, является закономерным этапом развития регионов и отдельных территорий. Раскрыто, что поддержкой на пути устойчивого развития, направленного на создание богатых, демократических и сильных государств, в которых никто не остается в стороне и учитывается мнение каждого и каждой, положенная в основу работы Программы развития ООН в Украине (ПРООН). Выведено, что по сравнению с зарубежным опытом, стратегия устойчивого местного развития не является полностью новым механизмом планирования, так как она базируется на том, что уже существует в стране на национальном, региональном и местном уровнях. Все 17 целей связаны между собой, поэтому успех в достижении одной из них влияет на успех всего комплекса целей. Обоснованы примеры реализации Целей устойчивого развития в стратегии местного развития и проектной деятельности территориальных общин Украины. В них

говорится, что достижение Целей устойчивого развития за счет стратегий низового уровня тоже возможно и, на самом деле, является самым главным. Ведь декларирование Целей устойчивого развития на глобальном и национальном уровнях, не подкрепленное мерами, направленными на жителей общин, почти никогда не приводит к приближению к Целям устойчивого развития, ведь отсутствует результат таких мероприятий. Установлено, что для обеспечения координации механизмов и процессов, выявления и устранения потенциальных противоречий, необходимо надлежащее управление всем ходом разработки стратегии. Выполнение этих задач не только повысит возможности Украины в глобальной конкуренции, но и станет источником финансовых ресурсов и человеческого капитала для решения ряда гуманитарных, социальных и интеграционных проблем на местном, региональном и национальном уровнях.

Ключевые слова: Цели устойчивого развития, международные проекты, стратегия, территориальные общины, местное самоуправление, децентрализация.

Ya.F. ZHOVNIRCHIK

Educational and Scientific Institute of Continuing Education of the National Aviation University

ORCID: 0000-0002-1378-9923

O. DURMAN

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0001-7829-9944

UN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND THEIR ROLE IN THE STRATEGIES OF TERRITORIAL COMMUNITIES

The article analyzes the harmonization of the Sustainable Development Goals in the strategies of territorial communities to form strategic directions for the development of Ukraine for 2022-2030. It is determined that in the course of decentralization and reform of relations between government agencies and local governments will change the very role of planning in the system of local government, is a natural stage in the development of regions and individual territories. It is revealed that the support for sustainable development aimed at creating rich, democratic and strong states, in which no one is left out and considers the opinion of each and every one, is the basis of the UN Development Program in Ukraine (UNDP). It was found that, compared to foreign experience, the strategy of sustainable local development is not a completely new planning mechanism, as it is based on what already exists in the country at the national, regional and local levels. All 17 goals are interconnected, so success in achieving one of them affects the success of the whole set of goals. Examples of implementation of the Sustainable Development Goals in local development strategies and project activities of territorial communities of Ukraine are substantiated, in which it is said that achieving the Sustainable Development Goals for grassroots strategies is also possible and in fact is the most important. After all, the declaration of the Sustainable Development Goals at the global and national levels, which is not backed up by measures aimed at the people of the community, almost never brings us closer to the Sustainable Development Goals, because there is no result of such activities. It has been established that to ensure the coordination of mechanisms and processes, to identify and eliminate potential contradictions, it is necessary to properly manage the entire course of strategy development. Achieving these goals will not only increase the possibility of Ukraine in the global competition, but also become a source of financial resources and human capital solutions for a number of humanitarian, social and integration issues at the local, regional and national levels.

Key words: Sustainable development goals, international projects, strategy, territorial communities, local self-government, decentralization.

Постановка проблеми

В ході децентралізації та реформування відносин між владними структурами та органами місцевого самоврядування (держава – громада) суттєво видозмінюються функції, що реалізуються під час планувального процесу, зазнає змін сама роль планування у системі місцевого управління. Воно все більше стає інструментом підвищення конкурентоспроможності територій і регіонів, засобом згуртування різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей і довгострокових пріоритетів. Така активізація планувальної діяльності, з одного боку, є закономірним етапом розвитку регіонів та окремих територій, з іншого – намаганням регіонів знайти адекватні інструменти, які б допомагали відповісти на виклики сучасного глобалізованого світу, коли істотно пришвидшуються різноманітні зміни (політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні тощо), проте повинна залишатися вимога щодо сталості розвитку. Додатковим виміром глобалізації є розвиток інформаційного суспільства, що генерує нові численні види діяльності, які управлінці теж мають враховувати задля цілей сталого розвитку [1].

Спроби запровадити методологічну базу для розробки стратегій сталого місцевого розвитку з врахуванням принципів сталого розвитку робилися вже давно. І найпершими допомогу в цьому напрямку зробили міжнародні проекти технічної допомоги для України, в тому числі й Програма розвитку ООН [2]. В цій статті ми спробуємо розглянути, як громади можуть передбачити в своїх стратегіях сталий розвиток своїх територій та досягнення Цілей сталого розвитку ООН на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Напрямами глобальних цілей сталого розвитку України задля світової інтеграції свого часу займалися такі українські вчені, як: Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. [3], Марушевський Г. Б., Павличенко П. Г., Тимочко Т. В., Гороховець Є. В. [4], Жаліло Я. А., Ковалівська С. В., Максютя А. А., Ніколаєв В. П., Онуфрик М. С., Прокіп А. В., Яковенко І. В. [5], Громоздова Л. В., Громоздов В. В. [6], Конононенко О. Ю. [7] та інші.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є проведення практичного аналізу стратегій територіальних громад і планів з їх реалізації щодо досяжності Цілей сталого розвитку на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Стійкий розвиток, сталий розвиток (англ. sustainable development) – загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Міжнародна комісія з довкілля і розвитку (англ. World Commission on Environment and Development (WCED), сформована Генеральним секретарем ООН, у своїй доповіді «Наше спільне майбутнє» дала таке визначення сталого розвитку – це «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби». Особливо в доповіді наголошувалося на необхідності взаємопов'язаного соціально-економічного та екологічного розвитку, оскільки при розгляді екологічної проблематики не можна обмежуватися тільки проблемами довкілля. «Довкілля не існує в ізоляції від людської діяльності, від потреб і бажань людей. І спроби захистити його, що не беруть до уваги задоволення людських потреб, призвели до того, що в деяких політичних колах до цих спроб стали ставитися як до чогось наївного, відірваного від життя ... Довкілля – це місце нашого життя, а розвиток – це наші дії щодо поліпшення нашого добробуту в ньому. Обидва ці поняття нероздільні» [8].

Стратегія сталого місцевого розвитку не є цілковито новим механізмом планування [9]. В багатьох країнах і громадах розробляються стратегії економічного розвитку з врахуванням сталості (sustainable) та розумності (SMART). Вони базуються на тому, що вже сформовано в країні на національному, регіональному та місцевому рівнях, сприяючи поєднанню, взаємному доповненню та узгодженості між різними інструментами і процедурами планування та підходами до нього.

Цілі сталого розвитку (ЦСР) ООН, які ще називають «Глобальними цілями сталого розвитку», – це загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всієї людської спільноти. ЦСР працюють у дусі партнерства і прагматизму, і спрямовані на правильний вибір з метою стабільного підвищення якості життя для майбутніх поколінь. Вони містять чіткі орієнтири та цільові показники, які всі країни мають запровадити відповідно до власних пріоритетів і екологічних проблем світу загалом. ЦСР є інклюзивним порядком денним. Вони усувають основні причини бідності та об'єднують нас для запровадження позитивних змін для людей і планети. «Підтримка Порядку денного до 2030 року є одним із головних пріоритетів ПРООН», – заявила Адміністратор ПРООН Хелен Кларк. «ЦСР надають нам загальний план і порядок денний для вирішення деяких нагальних проблем, що стоять перед нашим світом, таких як бідність, кліматичні зміни та конфлікти. ПРООН має досвід і знання, необхідні для досягнення прогресу і надання допомоги країнам на шляху до сталого розвитку» [10].

Всього до ЦСР відносять 17 цілей і 169 завдань, що будуть сприяти досягненню цих цілей. ЦСР такі [11]. Наводячи приклади реалізації Цілей сталого розвитку в Стратегіях місцевого розвитку та проєктній діяльності територіальних громад України, можна переконатися, що досягнення ЦСР через заходи стратегій низового рівня теж можливе і, насправді, є самим головним. Адже декларування ЦСР на глобальному або національному рівнях, не підкріплене заходами, направленними на мешканців громад, майже ніколи не призводить до наближення до ЦСР, адже відсутній результат таких заходів.

Нижче проаналізуємо деякі стратегії розвитку територіальних громад України та покажемо, якими заходами в них реалізується досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

Ціль 1. «Подолання бідності у всіх формах і всюди».

Це передбачає увагу до найуразливіших прошарків населення, розширення доступу до базових ресурсів і послуг, а також підтримку громадам, які постраждали в результаті конфліктів і катастроф, викликаних кліматичними змінами.

В Стратегії розвитку Широківської сільської територіальної громади (Миколаївська область) для реалізації цієї цілі передбачено завдання 1.1.1. «Створення конкурентного середовища, в якому

забезпечено рівні можливості для всіх учасників ринку». Реалізація цього завдання дасть змогу розвинути мережі спеціально облаштованих територій та місць ведення підприємницької діяльності, а також створення малих підприємств з надання побутових послуг населенню (салон краси, швейна майстерня, ремонт побутової техніки тощо) через проведення конкурсу на кращий малий бізнес-проект. Це, своєю чергою, дасть можливість активним громадянам підвищити доходи своїх домогосподарств та зменшить загальний рівень бідності.

Ціль 2. «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства».

Це передбачає стимулювання сталих методів ведення сільського господарства: підтримку дрібних фермерів і забезпечення рівноправного доступу до землі, технологій і ринків.

В Стратегії розвитку Станично-Луганської селищної територіальної громади (Луганська область) для реалізації цієї цілі передбачається два завдання: 2.1.1. «Створено умови для розвитку власних переробних підприємств у аграрній сфері» та 2.1.2. «Створено механізм кооперації між місцевими виробниками», що повинно дати поштовх як для розвитку індивідуальних підсобних господарств, так і поліпшення харчування мешканців через доступність до більш якісних (місцевих) продуктів переробки сільськогосподарської сировини.

Ціль 3. «Забезпечення здорового способу життя та добробуту людей будь-якого віку»

Необхідно забезпечити здоров'я людини за допомогою профілактики та лікування, просвітницької та профілактичної роботи, кампаній по імунізації, а також цільових програм з охорони сексуального та репродуктивного здоров'я. Мета полягає в забезпеченні загального охоплення медичними послугами та наданні доступу до безпечних і доступних лікарських засобів і вакцин, підтримка наукових досліджень і розробок нових ліків (вакцин).

В Стратегії розвитку Кремінської територіальної громади (Луганська область) для реалізації цієї цілі передбачається два завдання: 4.4.1. «Оснащення медичних закладів сучасним обладнанням із застосуванням нових технологій діагностики та лікування» та 4.4.2. «Створення комфортних умов для роботи медичних працівників і перебування пацієнтів». Це дозволить не тільки підвищити якість надання медичних послуг, але й призведе до збільшення їх кількості (через придбання додаткового медичного обладнання та залучення лікарів нових спеціальностей).

Ціль 4. «Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх».

Ця ціль гарантує отримання безкоштовної початкової та середньої освіти всіма дівчатками і хлопчиками до 2030 року. Вона також спрямована на забезпечення рівноправного доступу до недорогого професійного навчання, ліквідації гендерних і матеріальних розбіжностей і забезпечення загального доступу до якісної вищої освіти.

Стратегія розвитку Воскресенської територіальної громади (Миколаївська область) для реалізації цієї цілі передбачає два завдання: 2.3.1. «Забезпечення якості та комфортних умов ведення навчально - виховного процесу» та 2.3.2. «Модернізація закладів освіти та дошкільних установ, в т.ч. з інноваційним обладнанням». В межах реалізації Стратегії передбачається не тільки термомодернізація комунальних закладів освіти, але й придбання обладнання (STEM-класів та 3D принтера) для запровадження нових освітніх інструментів. Це дасть змогу і підвищити якість надання освітніх послуг в частині забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов проведення навчального процесу, а також дозволить підвищити його якість.

Ціль 5. «Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток».

Мета – припинення всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчаток, а також вразливих груп населення. Припинення дискримінації є не лише базовим правом людини, воно також має вирішальне значення для прискорення сталого розвитку – неодноразово було доведено, що розширення прав і можливостей жінок і дівчаток справляє суттєвий позитивний вплив у всіх сферах і сприяє економічному зростанню та розвитку.

В Стратегії розвитку Марківської територіальної громади (Луганська область) для досягнення цієї цілі передбачається завдання 2.1.2. «Сформовано умови для розвитку системи надання соціальних послуг з урахуванням гендерних особливостей, модернізації наявних та запровадження нових видів соціальних послуг, забезпечення розвитку якісних і доступних послуг з догляду», що дасть змогу забезпечити покращення соціальної ситуації, а також завдання 3.2.2. «Сформовано сприятливе середовище для розвитку підприємництва з увагою до потреб жінок, молоді, внутрішньо переміщених осіб і людей з інвалідністю», що дасть змогу започаткувати власну справу та зменшить кількість мешканців у цих групах населення, що мають низькі доходи.

Ціль 6. «Забезпечення наявності та сталого управління водними ресурсами та санітарією».

Забезпечення загального доступу до безпечної та недорогої питної води вимагає інвестування у відповідну інфраструктуру, наявності санітарно-технічних споруд, а також стимулювання гігієни на всіх

рівнях. Захист і відновлення водних екосистем, таких як ліси, гори, болота і річки, теж має важливе значення для пом'якшення дефіциту води.

Оскільки захист і відновлення водних екосистем, таких як ліси, гори, болота і річки, має важливе значення для пом'якшення дефіциту води, то багато громад визначають в своїх стратегіях як пріоритетні заходи для поновлення таких екосистем. В Стратегії розвитку Широкивської територіальної громади (Запорізька область) цій меті присвячено два завдання 2.1.1. «Забезпечити безперервне надання послуг з водопостачання та водовідведення згідно з встановленими нормативами і стандартами» та 2.1.4. «Збільшити використання відновлювальних джерел енергії, підвищити екологічну безпечність та енергоефективність об'єктів комунальної інфраструктури». Задля цього передбачається проект з розчищення та врегулювання русел річок і водойм, встановлення водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, впровадження сучасних методів зрошення. Останній проект «Ліси громади» направлений на відновлення лісових масивів у громаді та очищення водойм і підземних водних горизонтів.

Ціль 7. «Забезпечення доступу всіх людей до прийнятних за ціною, надійних, сталих і сучасних джерел енергії».

Забезпечення загального доступу до недорогої електроенергії передбачає екологічно чисті джерела енергії, такі як енергія сонця, вітру та тепла енергія з відновлювальних джерел. Запровадження економічно ефективних стандартів для ширшого спектру технологій також може зменшити споживання електроенергії та сприяти збереженню навколишнього середовища.

Одним із завдань Стратегічного плану розвитку м. Славутич (Київська область) є його перетворення у професійний центр в галузі проведення інжинірингових та консалтингових послуг з енергозбереження та енергогенерації, а також у виробництві продукції, пов'язаної з цією галуззю. Для реалізації цього завдання за підтримки міської влади було засновано енергетичний кооператив «Greencubator», який об'єднав громадян, підприємства та організації з метою реалізації різноманітних локальних проектів в енергетичній сфері, передовсім щодо децентралізованого, екологічного і незалежного виробництва відновлювальної енергії. Сьогодні кооператив споруджує потужну розподілену сонячну електростанцію, орендуючи для цього дахи муніципальних приміщень.

Ціль 8. «Сприяння безперервному, всеохопному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх».

Цілі сталого розвитку сприяють сталому економічному зростанню, підвищенню рівня продуктивності праці і використанню технологічних інновацій. Важливою передумовою є стимулювання підприємництва і створення робочих місць, а також ефективні заходи задля викорінення примусової праці, рабства і торгівлі людьми. Результатом є економічне зростання, забезпечення гідних умов праці та достойної заробітної плати. Ця ціль є в Стратегії розвитку будь-якої територіальної громади. А в Стратегії розвитку Тростянецької міської територіальної громади (Сумська область) цьому присвячено цілий напрямок (комплекс цілей) А «Інвестиційно приваблива громада із розвиненим експортно-орієнтованим бізнесом». Серед завдань - створення довкола великого бізнесу (шоколадна фабрика KraftFoods) промислового кластеру; підтримка малого бізнесу (реконструкція ринків); створення комунальних підприємств у перспективних напрямках; брендування території та розвиток фестивального руху; створення атракцій для туризму та відпочинку; пошук партнерів для розвитку громади та пошук сторонніх джерел фінансування проектів (гранти).

Ціль 9. «Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям».

Головними факторами економічного зростання та розвитку є інвестиції в інфраструктуру та інновації. Все важливішими стають громадський транспорт і поновлювані джерела енергії. Розвиток нових галузей промисловості, інформаційних і комунікаційних технологій неможливий без забезпечення рівноправного доступу до інформації та знань.

В Стратегію розвитку Миколаївської області одним із завдань було включено завдання 1.1.2. «Впровадження інвестиційних проектів у пріоритетних галузях економіки». Одним із проектів, направлених на реалізацію цього завдання, став проєкт RInnoHub, який отримав фінансування з коштів секторальної підтримки ЄС. Результатами реалізації проєкту вже стали нові інноваційні підприємства з високотехнологічними місцями, модернізація існуючих підприємств до стандартів міжнародного рівня, розвиток інвестиційної привабливості та конкурентоздатності області, створення нових робочих місць та зростання надходжень до бюджету.

Ціль 10. «Скорочення нерівності всередині країн і між ними».

Для цього потрібно вдосконалювати механізми регулювання і моніторингу фінансових ринків та інститутів, заохочувати допомогу, спрямовану на розвиток і залучення прямих іноземних інвестицій у регіони, які найбільше цього потребують. Сприяння безпечній міграції та мобільності людей також є важливим фактором подолання зростаючого розриву.

Для подолання цієї проблеми в громадах передбачається ряд заходів. Так, в Стратегії розвитку Радсадівської територіальної громади (Миколаївська область) передбачена операційна ціль «Всебічний

розвиток туризму з використанням місцевого потенціалу громади», складовою частиною якої стала розробка комбінованого (вело-, авто- та річкового) маршруту в межах проєкту Радсад VeloSkif. Цей маршрут можна використовувати й для того, щоб дістатися на роботу в обласний центр, так і для відпочинку у вихідний день на сільських просторах Прибужжя. Продовженням проєкту є його трансформація у Стратегію сталої мобільності громади, яка отримала схвальні відгуки як в Україні, так і за кордоном, тому частина заходів цієї стратегії буде профінансована та реалізована за підтримки міжнародних донорів.

Ціль 11. «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів».

Більше половини населення світу проживає в міських районах. Досягнення безпеки і сталого розвитку громад означає забезпечення безпечним і доступним житлом, передбачає інвестиції у громадський транспорт, створення зелених громадських територій, а також удосконалення міського планування і управління у такий спосіб, що одночасно забезпечуватиме інклюзивність і загальну рівноправну участь.

В більшості громад в Стратегіях прописують заходи, направлені на покращення життєстійкості громад та покращення екологічного стану. Одним із заходів у цьому напрямку є проведення енергоаудиту комунальних закладів та зменшення їх енергоспоживання шляхом проведення енергомодернізації та термосанації таких будівель. Органи влади та міжнародні донори теж не стоять осторонь цієї проблеми, тому в Україні розпочала діяти Платформа ЕнергоЕфективності (<https://eeplatform.org.ua/>), яка дозволяє отримати інформацію про різноманітні програми, що допомагають покращити енергоефективність, знайти виконавця для впровадження енергоефективних заходів або визначити приблизну вартість енергомодернізації.

Ціль 12. «Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва».

Ефективне управління нашими спільними природними ресурсами, заохочення виробників та споживачів до утилізації та скорочення обсягів відходів є дуже важливим. Скорочення удвічі обсягів харчових відходів на душу населення, на рівні роздрібною торгівлі та споживання може сприяти досягненню продовольчої безпеки та переходу до більш ресурсоефективної економіки.

Ця мета – симбіоз відповідального споживання та турботи про екологію. Саме тому в Стратегію розвитку Воскресенської громади (Миколаївська область) було включено завдання 2.1.1. «Впровадження ефективної системи поводження з твердими побутовими відходами» та 2.1.2. «Підвищення екологічної культури та рівня екологічної свідомості мешканців та мешканок громади». Як результат – ухвалене рішення селищної ради про заборону продажу та розповсюдження виробів ритуального характеру з пластику (квіти, вінки тощо). Попередньо було досягнуто консенсусу з мешканцями та підприємцями громади з цього питання. Ця норма вже запроваджена й в декількох інших громадах України і показала свою дієвість – кількість відходів після ритуальних світ суттєво зменшилася, а це – зменшення екологічного навантаження на територію громади.

Ціль 13. «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками».

У світі немає жодної країни, яка б не відчувала серйозних наслідків зміни клімату. Молдова і південна Україна потерпають від сильних посух, які призводять до значних сільськогосподарських збитків. Люди в усьому регіоні мобілізують зусилля з метою скорочення викидів парникових газів, порятунку життів і допомоги громадам.

Процес спалювання опалого листя дає викиди не тільки вуглецю в повітря, що призводить до зміни клімату, але й інших шкідливих речовин, які руйнують здоров'я людей. В Стратегіях багатьох громад прописуються заходи, направлені на недопущення такого стану справ. Проте не стоять осторонь і громади, які тільки приступили до розробки Стратегій місцевого розвитку. Так, в Статуті Боратинської сільської територіальної громади (Волинська область) вказується, що одним із принципів її сталого розвитку є стабілізація і покращення екологічної ситуації. Тому з минулого року в громаді вже не спалюють опале листя, а компостують його. І займаються цим школярі в межах проєкту «Еко-громада: шлях змін». Крім того, в школах громади започаткували роздільний збір ТПВ, що теж позитивно впливає на екологічне становище в громаді, країні та у світі.

Ціль 14. «Збереження та стале використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку».

Цілі сталого розвитку спрямовані на раціональне господарювання й захист морських і прибережних екосистем від забруднення, а також вирішення проблеми закислення океану.

Розширення заходів щодо природозбереження і раціональне використання морських ресурсів зазвичай прописується в стратегіях громад, які мають вихід до моря. Саме такою є Коблівська територіальна громада (Миколаївська область). В її Стратегії розвитку прописано декілька завдань, пов'язаних з цією ціллю, наприклад, 1.1.3 «Нове будівництво комплексу берегоукріплюючих споруд для благоустрою узбережжя» або 1.2.3 «Створення марікультурних господарств із штучного розведення та товарного вирощування морських водоростей, безхребетних і риб». Саме для реалізації цих завдань в

громаді Агенцією місцевого розвитку Коблівської ТГ передбачається впровадження масштабного проєкту «Агро-рекреаційний кластер Коблево» із залученням вітчизняних та міжнародних інвесторів. В межах проєкту будуть створені умови для будівництва нових туристично-рекреаційних об'єктів з врахуванням всіх норм екології (Австрія), формування кластеру АПК для виробництва с/г продукції (Україна), створення туристично-інформаційного центру (власні ресурси) тощо.

Ціль 15. «Захист і відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення та повернення назад процесу деградації земель і зупинення втрати біорізноманіття».

Цілі сталого розвитку спрямовані на збереження і відновлення використання до 2030 р. наземних екосистем, таких як ліси, водно-болотні угіддя, посушливі землі та гори. Зупинити обезліснення також життєво важливо для пом'якшення наслідків кліматичних змін. Саме тому озеленення та заліснення – одні з пріоритетів громад.

Так, в Стратегії розвитку м. Біла Церква (Київська область) цей пріоритет міститься в стратегічній цілі «Якість життя» і передбачає забезпечення благополуччя, збереження довкілля, безпечності та комфорту життя в місті (well-being) відповідно до міжнародних стандартів. Одним з інструментів стала унікальна європейська технологія управління зеленими насадженнями через інтерактивну онлайн карту. Завдяки їй кожне дерево в місті має власний «паспорт», а відповідні служби розробляють поточні та довготермінові плани озеленення. Це дозволяє не тільки покращити санітарні умови, але й дає можливість покращувати якість води у підземних горизонтах

Ціль 16. «Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя».

Цілі сталого розвитку спрямовані на значне скорочення всіх форм насильства, а також на пошук, спільно з державними органами та громадами, довготермінових рішень для подолання конфліктів і покращення безпеки. Посилення верховенства права і зміцнення прав людини є ключовими факторами в цьому процесі.

Заходи, що направлені на досягнення цієї цілі, особливо важливі для мешканців громад Донецької та Луганської областей, що потерпають від наслідків збройного конфлікту на Сході України. Саме для цього Програма ООН з відновлення і розбудови миру започаткувала проєкт «Групи самопомоги як каталізатор соціальних змін для згуртування громади». Мета проєкту полягає в сприянні соціальній згуртованості, реагуванні та пом'якшенні причин і наслідків конфлікту через просування та підтримку ініціативних груп само/взаємодопомоги (ГСД). За цей час створено 40 життєздатних ГСД, які допомагають вразливим прошаркам населення, серед яких – жінки та родини, які перебувають у складних життєвих обставинах (наприклад, матері-одиначки, сім'ї, що виховують дітей із інвалідністю, жінки з алкогольною залежністю), внутрішньо переміщені особи, ветерани АТО/ООС, люди поважного віку, працівники бюджетної сфери, які борються з професійним вигоранням, та інші. Представники ГСД включаються до складу Робочих груп з формування Стратегії розвитку, а їх пропозиції обов'язково включаються як операційні цілі або завдання до Стратегії. Саме так сталося у Великоновосілківській громаді, де за пропозицією представників ГСД в Стратегії буде сформовано окрему операційну ціль «Безпека в громаді», серед завдань якої і створення центру денної присутності для осіб, що потерпають від насильства, і обладнання інфраструктури соціальної допомоги, а також розроблення системи поводження з безпритульними тваринами, що створюють небезпеку, особливо для жінок та дітей.

Ціль 17. «Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства, створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях на умовах партнерської співпраці».

Вдосконалення доступу до технологій і знань є важливим засобом обміну ідеями та розвитку інновацій. Координація політики, спрямованої на залучення інвестицій країнам, що розвиваються, має життєво важливе значення для забезпечення їх сталого зростання і розвитку. Створення партнерських взаємовідносин між органами місцевого самоврядування, бізнесом та владою є дуже важливим елементом соціальної стабільності та сталого розвитку.

Для досягнення цієї мети в Стратегії розвитку Новопокровської територіальної громади (Луганська область) передбачається декілька завдань, а саме: А.1.3. «Розробка та підтримка системи бізнес-інформації», А.1.4. «Створення активної діалогової платформи із підприємництвом, встановлення нових партнерств» та В.1.5. «Розширення каналів інформування населення про події та виклики ТГ». На реалізацію цих завдань була направлена модернізація сайту громади, а також створення тематичної сторінки в місцевій газеті. Затим були сформовані координаційна рада з гендерних питань та молодіжна рада. Робота над формуванням дієвого партнерства продовжується – реалізується проєкт «Створення умов для активізації та згуртування жителів Новопокровської об'єднаної територіальної громади» задля подальшого розвитку їхнього населеного пункту.

Щодо імплементації Цілей сталого розвитку ООН на національному рівні, то п'ятий Президент України Петро Порошенко, виступаючи на засіданні Генеральної Асамблеї, запевнив учасників саміту, що для їх досягнення Україна здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість [12].

З метою адаптації глобальних завдань розвитку з урахуванням національної специфіки були проведені національні консультації, в яких взяли участь близько 300 представників урядових установ, агентств Організації Об'єднаних Націй в Україні, Національної академії наук України, громадськості та експертного середовища.

Під час національних консультацій обговорювалися 17 ЦСР за такими групами:

- Стале економічне зростання та зайнятість;
- Справедливий соціальний розвиток;
- Ефективне, підзвітне та всеохопне управління і справедливість для всіх;
- Екологічна рівновага та розбудова стійкості.

Справу п'ятого Президента України П. Порошенка підхопив шостий Президент України В. Зеленський, під час каденції якого були підбиті підсумки національних консультацій. Їх результатом став відповідний Указ Президента України [13]. Україна зобов'язалась здійснити Добровільний національний огляд щодо досягнення Цілей сталого розвитку. Наразі під егідою Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України сформована Міжвідомча робоча група з питань забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку для забезпечення узгодження дій органів виконавчої влади щодо досягнення глобальних цілей в Україні. Результатом її роботи став документ під назвою «Цілі старого розвитку: Україна – завдання та індикатори» [14]. В ньому наведено результати адаптації 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку. Важливими для України були визначені всі 17 глобальних ЦСР, проте зі 169 завдань, визначених для досягнення глобальних ЦСР, Україна для себе визначила 86 завдань національного розвитку та 172 показників для їх подальшого моніторингу. Кількість завдань в кожній цілі різне, оскільки наша країна має свої національні особливості і специфіку (рис. 1).

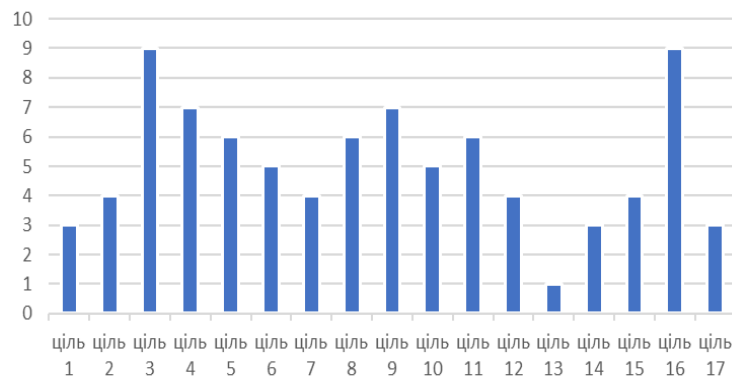

Рис.1. Кількість завдань, що відповідають цілям

Як бачимо, найбільше завдань мають Ціль 3. «Міцне здоров'я і благополуччя» та Ціль 16. «Мир, справедливість та сильні інститути». Це пов'язано, насамперед, із піклуванням держави про своїх громадян, а також із необхідністю зміцнення громадської безпеки та соціальної згуртованості, підтримки відбудови економіки постраждалих від збройного конфлікту громад на Сході України.

Висновки

Сімнадцять Цілей сталого розвитку і 169 завдань демонструють масштабність і амбітність цього нового всезагального Порядку денного. Вони орієнтовані на розвиток здобутків, досягнутих у рамках Цілей сталого розвитку, і на завершення реалізації завдань, які не вдалося виконати. Вони спрямовані на реалізацію прав людини для всіх, досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчат, інших вразливих груп населення. Вони мають комплексний та неподільний характер і забезпечують зрівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного.

Цілі сталого розвитку - важливі завдання, покликані змінити світ. А для їх реалізації необхідна співпраця між громадами, урядами, міжнародними організаціями і світовими лідерами. Здається, що звичайна людина навряд чи може на щось вплинути. То чи можемо ми сісти, склавши руки? Ні! Зміни починаються з нас. Всі люди на землі можуть стати частиною рішення – ми можемо включити в наше повсякденне життя деякі прості, але корисні звички, і якщо так зроблять геть усі, це матиме могутній

вплив на розвиток суспільства та життя. А їх реалізація на рівні територіальних громад стимулюватиме діяльність у сферах, що є критично значущими для людства і у цілому і кожної людини зокрема.

Список використаної літератури

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. DESPRO. К. ТОВ «Софія-А». 2012. 88 с.
2. Планування місцевого сталого розвитку: Посібник з формулювання стратегії місцевого сталого розвитку. К. ПРООН, Муніципальна програма сталого розвитку, 2005. 67 с.
3. Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку. Навч. посіб. Херсон. Грінь Д.С., 2015. 264 с.
4. Лісовський С.А., Марушевський Г. Б., Павличенко П.Г., Руденко Л.Г., Тимочко Т.В. Проект доповіді України до конференції ООН зі сталого (збалансованого) розвитку Ріо+20. К. Центр екологічної освіти та інформації. 2012. 60 с.
5. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: Аналітична доповідь. К. Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 84 с
6. Громздова Л., Громздов В. Глобальні цілі сталого розвитку в регіональній політиці України. URL: http://iepjournal.com/journals/27/2018_8_Hromzdova_Hromzdov.pdf
7. Кононенко О. Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. К. ДП «Прінт сервіс». 2016. 109 с.
8. Butlin, John (1989-04-01). Our common future. By World commission on environment and development. (London, Oxford University Press, 1987, pp.383 £5.95.). Journal of International Development (en) 1 (2). с. 284–287. ISSN 1099-1328. doi:10.1002/jid.3380010208.
9. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 року № 1359. Офіційний вісник України. 2000. № 1. Ст. 6.
10. Глобальні цілі сталого розвитку ООН на період 2015-2030 рр. Представництво Програми розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
11. Цілі сталого розвитку: завдання та індикатори. Представництво Програми розвитку ООН в Україні. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/92/PDF/N1529192.pdf>
12. Виступ Президента України на Саміті з прийняття Цілей сталого розвитку в рамках Генеральної Асамблеї ООН 28.09.2015 р. Генеральне консульство України в Нью-Йорку. URL: <https://ny.mfa.gov.ua/news/40336-vistup-prezidenta-ukrajini-na-samiti-z-prijnyattya-cilej-stalogo-rozvitku-v-ramkah-generalnoji-asambleji-oon>
13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
14. Цілі сталого розвитку: завдання та індикатори. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sustainable-development-goals--targets-and-indicators.html>

References

1. Berdanova O., Vakulenko V. Stratehichne planuvannya mistsevoho rozvytku. Praktychnyy posibnyk. Shveysars'ko-ukrayins'kyu proekt «Pidtrymka detsentralizatsiyi v Ukrayini. DESPRO. K. TOV «Sofyya-A». 2012. 88 p.
2. Planuvannya mistsevoho staloho rozvytku: Posibnyk z formulyuvannya stratehiyi mistsevoho staloho rozvytku. K. PROON, Munitsypal'na prohrama staloho rozvytku, 2005. 67 p.
3. Hrechko T. K., Lisovs'kyu S. A., Romanyuk S. A., Rudenko L. H. Publichne upravlinnya v zabezpechenni staloho (zbalansovanoho) rozvytku. Navch. posib. Kherson. Hrin' D.S., 2015. 264 p.
4. Lisovs'kyu S.A., Marushevs'kyu H. B., Pavlychenko P.H., Rudenko L.H., Tymochko T.V. Proekt dopovidi Ukrayiny do konferentsiyi OON zi staloho (zbalansovanoho) rozvytku Rio+20. K. Tsentr ekolohichnoyi osvity ta informatsiyi. 2012. 60 p.
5. Analiz derzhavnykh stratehichnykh dokumentiv Ukrayiny shchodo vrakhuvannya adaptovanykh dlya Ukrayiny Tsiley Staloho Rozvytku do 2030 roku: Analitychna dopovid'. K. Instytut suspil'no-ekonomichnykh doslidzhen', 2017. 84p
6. Hromzdova L., Hromzdov V. Hlobal'ni tsili staloho rozvytku v rehional'niy politytsi Ukrayiny. URL: http://iepjournal.com/journals/27/2018_8_Hromzdova_Hromzdov.pdf
7. Kononenko O. YU. Aktual'ni problemy staloho rozvytku: navchal'no-metodychnyy posibnyk. K. DP «Print servis». 2016. 109 p.

8. Butlin, John (1989-04-01). Our common future. By World commission on environment and development. (London, Oxford University Press, 1987, pp.383 £5.95.). Journal of International Development (en) 1 (2). s. 284–287. ISSN 1099-1328. doi:10.1002/jid.3380010208.

9. Pro Kontseptsiyu staloho rozvytku naselenykh punktiv: Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 24 hrudnya 1999 roku № 1359. Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny. 2000. № 1. p. 6.

10. Hlobal'ni tsili staloho rozvytku OON na period 2015-2030 rr. Predstavnytstvo Prohramy rozvytku OON v Ukrayini. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

11. Tsili staloho rozvytku: zavdannya ta indykatory. Predstavnytstvo Prohramy rozvytku OON v Ukrayini. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/92/PDF/N1529192.pdf>

12. Vystup Prezydenta Ukrayiny na Samiti z pryynyattya Tsiley staloho rozvytku v ramkakh Heneral'noyi Asambleyi OON 28.09.2015 r. Heneral'ne konsul'stvo Ukrayiny v N'yu-Yorku. URL: <https://ny.mfa.gov.ua/news/40336-vistup-prezidenta-ukrajini-na-samiti-z-prijnyattya-cilej-stalogo-rozvitku-v-ramkah-generalynoji-asambleji-oon>

13. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrayiny na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 30 veresnya 2019 roku № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

14. Tsili staloho rozvytku: zavdannya ta indykatory. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku ta torhivli Ukrayiny. Prohrama rozvytku OON v Ukrayini. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sustainable-development-goals--targets-and-indicators.html>